

**Cachet, A., Politie en sociale controle. Over het effect van politieoptreden. Een vergelijkend onderzoek naar verkeersdelicten, gezinsgeweld en drugsgebruik, Arnhem, Gouda Quint b.v., 1990, XI + 358 p.**

Geen kat twijfelt nog aan de problematische positie van politie in onze samenleving. Voor CACHET duiden de ervaringen van politiemensen en de uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek op problemen van kwantitatieve aard – het capaciteitsprobleem – en van kwalitatieve aard – het kwaliteitsprobleem: effect, probleemoplossend vermogen of rendement van politieoptreden blijken in veel gevallen ondermaats (p. 5).

Uit het streven naar meer inzicht in deze problematische positie van politie puurt CACHET de maatschappelijke relevantie van zijn studie. Dat hij daarbij politie(problemen) benadert vanuit fundamenteel sociaal-wetenschappelijk onderzoek, geeft niet alleen zijn studie een wetenschappelijke relevantie – het uitwerken en hanteren van theorie (p. 5) –, het geeft tevens zijn vraagstelling diepgang en scherpte. Zich 'distantiërend' van politiecentrisme (p. 6, 102, 238) ondergraaft hij vragen rond politiesterke en interne organisatie en peilt hij – 'betrokken'<sup>1</sup> op praktische en beleidsrelevante inzichten (p. 2) – naar de mogelijkheden en beperkingen van politie toutcourt (p. 7, 102).

In 'Politie en sociale controle' wordt politie benaderd vanuit een perspectief dat gebaseerd is op de idee van sociale controle (p. 4). Vrij systematisch, met geargumenteerde keuzes en verhelderende begrippen, ontwikkelt CACHET een theoretisch model van 'sociale controle' waar politie plaats en functie krijgt. Met politie heeft CACHET immers eerder de functie(s) dan de organisatie(s) op het oog (p. 83, 89). Politie wordt er opgevat als een vorm van formele sociale controle binnen de driehoeksverhouding van socialisatie, informele en formele sociale controle. De relaties tussen socialisatie, informele en formele sociale controle kenmerken zich door onderlinge afhankelijkheid (p. 52) of relatieve autonomie (p. 59). Hun interdependenties moeten duidelijk maken dat politie om effectief te kunnen functioneren op allerlei manieren afhankelijk is van de omringende samenleving (p. 102).

Het theoretisch model dat ontwikkeld wordt in 'Politie en sociale controle. Over het effect van politieoptreden.' verkent in de eerste plaats welke maatschappelijke effecten politiezorg in onze samenleving heeft en kan hebben. Het verkennen mondt uit in een aangeven onder welke condities politiezorg meer of minder maatschappelijk effect heeft (p. 2, 123-126). Theoretisch wordt verwacht dat het effect van formele controle (lees: politie) in sterke mate mede afhankelijk is van de kwaliteit en de omvang van socialisatie en informele sociale controle. De kenmerken van formele controle zelf hebben slechts een geringe invloed op het effect ervan. Deze invloed hangt af van de schaal waarop formele controle wordt ingezet en de aard van het gedrag (zichtbaarheid) waar het zich op richt (p. 110-111).

De theoretisch veronderstelde effecten in 'Politie en sociale controle. Over het effect van politieoptreden. Een vergelijkend onderzoek naar verkeersdelicten, gezinsgeweld en drugsgebruik.' worden in drie specifieke situaties van politieoptreden empirisch getoetst. Hiertoe onderneemt CACHET drie weloverwogen gekozen en goed gedocumenteerde case-studies: politieoptreden bij alcoholverkeersdelicten, bij gezinsgeweld en bij handel en gebruik van heroïne.

Voor CACHET dienen case-studies de geformuleerde veronderstellingen te illustreren, te onderbouwen en zo plausibel mogelijk te maken. Methodologisch steunt hij hierbij op een

1. ELIAS, N., *Problemen van betrokkenheid en distantie*, Amsterdam, Meulenhoff, 1982, 23-24, 28-29.

methode van beschrijven, die vooral inhoudelijk een volledig beeld oplevert – ‘saturation’ bij GLASER en STRAUSS (1976) – en een methode van redeneren in de vorm van overtuigen door samenhang en interne consistentie – ‘patroontheorie’ bij WARSHAY (1975) of DENZIN (1970) (p. 299, 302).

Beschrijvend en redenerend concludeert CACHET dat de hoofdlijnen van het theoretisch model bevestigd worden (p. 302). Deze luiden dat formele controle (lees: politie) duidelijk een beperkt effect heeft, dat formele controle bepaalde problemen wel binnen de perken kan houden, maar vooral dat het effect van politie met betrekking tot bepaalde concrete problemen of delicten gebonden is aan en verandert met de specifieke sociaal-culturele context (p. 301, 303).

De wetenschappelijke relevantie van zijn studie stelt CACHET waar te maken door het ontwikkelen van een controle-begrip dat een relativiserende brugfunctie binnen de sociale wetenschappen kan vervullen tussen het overmatige determinisme dat eigen is aan veel systeembenaderingen en het sturingsoptimisme van veel actiebenaderingen (p. 304-306).<sup>2</sup>

De maatschappelijke relevantie van zijn studie ziet CACHET hard gemaakt door een aantal beleidszinnvolle inzichten. Deze hebben vooral een betekenis voor beleid op het gebied van openbare orde en veiligheid. Formele controle (lees: politie) kent haar zwakte in situaties waar deze alléén en geïsoleerd moet opereren (p. 308).

Samenhang verdient alle aandacht, doch niet zozeer de ‘interne’ samenhang binnen het openbaar bestuur of de relaties tussen politie, bestuur, Openbaar Ministerie, rechtspraak en gevangeniswezen, dan wel de ‘externe’ samenhang, de maatschappelijke inbedding of de relaties tussen formele controle en bepaalde maatschappelijke mechanismen, b.v. tussen wijk-teampolitie en vormen van buurtbeheer (p. 309-310).

Inzichten in de samenhang van formele controle met socialisatie en informele controle dienen zich te vertalen in een streven naar een zo goed mogelijke ‘mix’, met een bijzondere rol voor de formele controle: het zwaailicht bij signaleren (aan anderen) van problemen, de katalysator bij het (her)opbouwen van informele controle en, waar nodig, de repressieve stok achter de deur (p. 312-313). Een beleid dat rekening houdt met de mogelijkheden en beperkingen van politie dient te streven naar vormen van samenwerking en integratie waarbij optimaal recht gedaan wordt aan de maatschappelijke positie van formele controle: onmisbaar als laatste redmiddel naast en samen met andere vormen van sturing en beïnvloeding (p. 315).

Met een fundamenteel sociaal-wetenschappelijk onderzoek weet CACHET dus de huidige mogelijkheden en beperkingen van politie aan te tonen. De overtuigingskracht echter van de concrete invullingen van deze mogelijkheden – het stimuleren van informele mechanismen – en beperkingen – het maatschappelijk isolement – stoelt op een verhaal, dat, volgens ons, de achillespees uitmaakt van zijn studie én van het theoretisch sociale controle perspectief. Het verhaal schetst het proces van de formalisering van sociale controle binnen het brede moderniseringsproces met de verstedelijking als kristallisatiepunt en fungeert als decor bij het pleidooi voor een nieuw evenwicht tussen formele en informele controlemechanismen (p. 60-73, 100-101, 311).

Dit verhaal, hoewel vrij inventief, wordt echter weinig historisch onderbouwd of uitgewerkt. Het beperkt zich tot het beschrijven van brede maatschappelijke processen zonder diepgang of verklaring. Tevens slaagt CACHET erin de ‘staat’ – het ontstaan van nationale staten of de nationalisering van politie en de ontwikkelingen van de verzorgingsstaat of de legitimiteitscrisis van politie – uit zijn verhaal te schrijven.<sup>3</sup>

2. ELIAS, N., *Problemen van betrokkenheid en distantie*, Meulenhof, A'dam, 1982, 23-24, 127-128.

3. *Het politiebestedel*, P. VAN REENEN (red.), Arnhem, Gouda Quint, 1987, 33-34, 40; BUSCH, H. e.a., *Die Polizei in der Bundesrepublik*, 1985, Frankfurt/Main, Campus Verlag, 1985, 71, 442-464; GRIMSHAW,

Verder zal het menig wetenschapper verbazen dat pas aan het eind (p. 299) enige uitleg over zijn onderzoeksmethodes wordt verschaft en dan nog bij wijze van kanttekening.

CACHET bespeelt in zijn boek, dat hij in 1990 als proefschrift verdedigde aan de Rijksuniversiteit te Leiden, de vele, verschillende hoeken van het politie-veld.

De overheid kan bij CACHET terecht voor een politiebeleid gesteund op samenwerking en integratie.

Voor iemand uit de (politie)praktijk kunnen zijn omschrijvingen van politie en sociale controle verhelderend werken en bieden de gedocumenteerde case-studies een basis voor verder nadenken.

De wetenschappelijke wereld, ten slotte, spreekt hij aan door de kracht van meer fundamenteel sociaal-wetenschappelijk onderzoek aan te tonen en stimuleert hij tot theorievorming rond sociale controle, die de loutere situationele sociale controle overstijgt.

Peter COLLE

**Fijnaut, Cyrille, Moerlant, Hans en uit Beijerse, Jolande, Een winkelboulevard in problemen, Samenleving en Criminaliteit in twee Rotterdamse buurten, Gouda Quint, Arnhem, 1991, IX + 193 p., ISBN 90-6000-804-9.**

Het zou verbazing kunnen wekken in een onderzoeksverslag dat zich expliciet als een evaluatiestudie van een criminaliteitspreventief project aandient, te lezen dat, het 'gegeven de opzet en het verloop van het project, onmogelijk is om ten aanzien van de respectieve activiteiten vast te stellen of zij enigerlei effect hebben gehad op de ontwikkeling van de veiligheidsproblematiek'.

Wie het boek doorneemt moet echter vaststellen dat de auteurs deze 'zwakte' zinvol weten om te buigen tot een meer globale kritiek op de achterliggende uitgangspunten van een dergelijk type projecten en er daarbij in slagen een alternatieve probleembenadering van criminaliteit 'in' de samenleving uit de doeken te doen.

In het werk lopen zeven hoofdstukken lang twee argumentatielijnen tegen elkaar op te boksen. Enerzijds willen de auteurs met het boek een poging wagen tot een wetenschappelijke evaluatie van een globaal criminaliteitspreventief project in een Rotterdamse winkelstraat. Anderzijds wijzen de auteurs op de premissen die besloten liggen in projecten uit de traditie van 'Samenleving en Criminaliteit' zoals deze door de Nederlandse overheid worden gepropageerd en worden er aanzetten gegeven om daarbij alternatieve concepten en vraagstellingen te introduceren.

Algemeen uitgangspunt van zowel de projectmatige aanpak als van de theoretische kritiek vormen de stelregels van het beleidsplan 'Samenleving en Criminaliteit'.

De auteurs vinden in dit beleidsplan een vijftal oorzakelijke stellingen betreffende de criminaliteitsproblematiek geïnspireerd door zowel de sociale controle theorie als de gelegenheidstheorie: meer goederen in omloop, minder controle door het verval van gezin, kerk en school, delegitimatie van de overheid, jongerenwerkloosheid en gedaald informeel en formeel toezicht.

Het project ter studie, Boulevard Zuid, wenst expliciet bij deze principes aan te sluiten. Het betreft de aanpak van 'problemen' die winkeliers in een grote winkelstraat op de linker Maasoever van Rotterdam ondervinden. Een aantal specifieke acties worden hierbij project-

---

R., JEFFERSON, T., *Interpreting Policework*, London, Allen & Unwin, 1987, 13 e.v., 281, 290; GIDDENS, A., *Sociology*, Cambridge, Polity Press, 1989, 121, 302-303, 305, 319-321.